

"Ilmiömainen."

Vanity Fair

WSOY

MITÄ LIEKIT MEILTÄ VEIVÄT

"Mosaiikkikuva maailmasta,
partateristä koottu peilipallo."

The Guardian

Suomentanut
Sari Selander

Mariana Enriquez

MITÄ LIEKIT MEILTÄ VEIVÄT

Mariana Enriquez

Mitä liekit meiltä veivät

Suomentanut Sari Selander

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

F I L I

Suomentaja kiittää Taiteen edistämiskeskusta tuesta.

FILI – Kirjallisuuden vientikeskus on tukenut tämän kirjan kääntämistä.

Espanjankielinen alkuteos *Las cosas que perdimos en el fuego*

Copyright © Mariana Enriquez, 2016

First published in 2016 by Editorial Anagrama, S.A., Barcelona

Finnish edition published by agreement with Casanovas & Lynch Literary Agency, S.L.

Suomenkielinen laitos © Sari Selander ja WSOY

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

ISBN 978-951-0-51175-6

PAINETTU EU:SSA

I wish I were a girl again, half-savage and hardy, and free.

– EMILY BRONTË, *Wuthering Heights*

I am in my own mind.

I am locked in the wrong house.

– ANNE SEXTON, *For the Year of the Insane*

Likainen poika

Perheeni pitää minua hulluna, koska päätin muuttaa asumaan Constitucióniin, isäni vanhempien omistamaan kiinteistöön. Talo on art deco -tyylinen kivenjätkäle, jonne mennään sisään vihreistä rautaovista Virreyeskadun puolelta ja jossa on ikivanhat kaakelilattiat, niin kuluneet että jos viitsisin joskus vahata ne, voisin perustaa sinne sisäluistinradan. Olen rakastanut taloa aina ja muistan hyvin, miten kurjalta minusta tuntui pienenä, kun asunto päätettiin vuokrata lakiasiaintoimistolle, miten kaipasin korkeita huoneita, niiden isoja ikkunoita ja salaista puutarhaa muistuttavaa patiota; miten turhautunut olin astuttuani portista pihalle, kun en voinutkaan enää vaeltaa talossa vapaasti. En voi sanoa ikävöineeni ukkia, vaiteliasta miestä, joka hymyili harvoin eikä koskaan leikkinyt kanssani. En edes itkenyt, kun hän kuoli. Itkin vasta siinä vaiheessa, kun jouduimme luopumaan talosta hänen kuolemansa jälkeen – muutamaksi vuodeksi ainakin.

Asianajajien jälkeen huoneistoon muutti hammaslääkäriklinikka ja heidän jälkeensä se vuokrattiin matkailulehdelle, joka meni nurin alle kahdessa vuodessa. Talo oli

kaunis ja yllättävän hyväkuntoinen ikäänsä nähden, mutta kukaan ei halunnut enää asettua siihen kaupunginosaan, tai ani harvat. Matkailulehti tarttui tarjoukseen, koska vuokra oli halpa, mutta ei sekään pelastanut sitä konkurssilta, eikä tilannetta ainakaan auttanut se että toimitukseen murtauduttiin ja sieltä vietiin kaikki tietokoneet, mikroaaltouuni ja jopa painava kopiokone.

Constituciónin kaupunginosa tunnetaan parhaiten rautatieasemastaan, jonne saapuvat etelästä tulevat junat. 1800-luvulla se oli buenosaireslaisten aristokraattien asuinalue ja siksi siellä on vanhoja komeita huviloita, kuten sukutalomme; niitä on melko paljon, vaikka monet on muutettu hotelleiksi tai vanhainkodeiksi, ja osa on raunioina, kuten aseman toisella puolella, Barracasissa sijaitsevat rakennukset. Vuonna 1887 pääkaupungin aatelisterheet pakenivat keltakuumetta Buenos Airesin pohjoisosiin. Harvat palasivat. Vuosien mittaan ukkini perheen kaltaiset menestyneet kauppiassuvut onnistuivat hankkimaan omistukseensa kivilinnat, joiden räystäitä komistivat gargoilit ja ovia pronssikolkuttimet. Joukkopako jätti kuitenkin kaupunginosaan jälkensä: siihen jäi hylätyn, ei-toivotun paikan leima.

Ajan saatossa sen maine on vain entisestään huonontunut.

Niille, joka tuntevat kaupunginosan dynamiikan ja tietävät missä ja mihin aikaan siellä voi liikkua, se ei kuitenkaan ole vaarallinen. Tai ainakaan kovin vaarallinen. Jos menen

esimerkiksi Garay-aukiolle perjantai-iltana, tiedän saattavani joutua tulilinjalle kahakassa, jossa on useita potentiaalisia osapuolia: Ceballoskadun diilerit, jotka häättävät kilpailijoita reviiirtään tai jahtaavat velallisiaan; sekavat narkkarit, jotka hermostuvat pienimmästäkin ja käyvät viat-
tomien kimppuun rikkinäisillä pulloilla; kanninen, väsynyt transjengi joka niin ikään puolustaa tonttiaan. Tiedän tulevani varmemmin ryöstetyksi, jos kävelen kotiin Avenidaa pitkin kuin jos palaisin Solískadun kautta – siitä huolimatta että Avenida on paremmin valaistu ja Solís on aina pimeänä, koska ne vähäiset katulamput, joita sen varrella on, ovat useimmiten rikki. Ei näitä juttuja opi muuten kuin kantapään kautta. Avenidalla minut on ryöstetty jo kaksi kertaa; molemmilla kerroilla asialla olivat teinit, jotka juoksivat ohi, sieppasivat laukkuni ja tönäisivät minut maahan. Ensimmäisellä kerralla kävin tekemässä rikosilmoituksen, mutta toisella kerralla tiesin jo, ettei se mitään hyödyttänyt, koska poliisi antoi heidän ryöstää ohikulkijoita Avenidalla – raja meni kehätien sillalla, eli heillä oli kolme korttelia käytössään – hyvityksenä poliiseille tekemistään palveluksista. Tietyt perusjutut pitää hallita, jotta alueella voi liikua rauhallisien mielin, ja minulla ne ovat hallussa, vaikka ikäviä yllätyksiä voi toki aina sattua. Pelätä ei saa, minkä lisäksi on tärkeää kaveerata tiettyjen tyyppien kanssa ja tervehtiä naapureita, vaikka he olisivat rikollisia – etenkin jos he ovat rikollisia – ja kävellä kadulla valppaana, pää pystyssä.

Minä pidän Constituciónista. Kukaan ei ymmärrä miksi. Minulle siinä ei ole mitään kummallista: tunnen olevani siellä skarppi ja peloton, tunnen olevani hereillä. Buenos Airesissa ei ole jäljellä enää montaakaan sen kaltaista kaupunginosaa. Ellei laitamien slummeja lasketa, kaupungista on tullut vuosi vuodelta vauraampi, ystävällisempi ja intensiivisempi, ja vaikka se on paisunut valtavaksi, siellä on helppo elää. Constitución ei ole helppo paikka, ja siitä huolimatta se on menneiden aikojen loistosta muistuttavine kolkkineen kaunis, samalla tavalla kuin hylätyt temppelit joihin muuttaneet uskottomat tuskin edes tietävät, että niiden seinien sisällä on joskus ylistetty ikivanhoja jumalia.

Myös kodittomia on paljon, joskaan ei yhtä paljon kuin Congreson aukiolla, parin kilometrin päässä kotioveltani. Hallintorakennusten kylkeen on noussut asunnottomien leiri, jota suurin osa ei muka näe vaikka vaikea sitä on olla huomaamatta, sillä siellä partioi joka ilta vapaaehtoisjärjestöjä jakamassa ruokaa ja katsomassa että lapset pysyvät terveinä, lahjoittamassa vilttejä talvella ja raikasta vettä kesällä. Constituciónissa kodittomat on jätetty oman onnensa nojaan, apu saapuu harvemmin tänne saakka. Aivan taloni edessä, kulmassa jossa oli joskus kauppa mutta joka on nyt muurattu umpeen – ovet ja ikkunat on tukittu tiilillä talonvaltaajien varalta – majailee nuori nainen poikansa kanssa. Tyttö on raskaana; raskaus on ilmeisesti vasta alussa, vaikka näiden kulmien narkkariäideistä

on vaikea sanoa, niin laihoja useimmat ovat. Poika on ehkä viisivuotias eikä käy koulua, vaan kuluttaa päivänsä kaupustelemalla metrossa pyhän Expediton kuvia. Tiedän tämän, koska palatessani keskustasta eräänä iltana näin pojan metrovaunussa. Hänellä on erikoinen, varsin puistattava myyntistrategia: ojennettuaan pyhimyksen kuvan matkustajalle hän pakottaa tämän vastaamaan kättelyyn ja puristamaan nopeasti pientä, likaista kättä. Matkustajat yrittävät olla ilmaisematta inhoaan ja sääliään: poika on likainen ja löyhkää. En ole kuitenkaan nähnyt kenenkään säälivän häntä niin paljon, että olisi vienyt lapsen kotiinsa, kylvetänyt hänet ja soittanut lastensuojeluun. Ihmiset puristavat pojan kättä ja antavat pari lanttia pyhimyksen kuvasta. Pojan otsa on aina kurtussa ja kun hän puhuu, ääni kuulostaa käheältä; hän on melkein aina vilustunut ja silloin tällöin polttaa tupakkaa muiden metrossa tai Constituciónissa pyörivien katulasten kanssa.

Eräänä iltana kävelimme yhtä matkaa metroasemalta kotiovelleni. Vaikka hän ei puhunut mitään, meistä oli siitä huolimatta toisillemme seuraa. Kyselin tyypillisiä juttuja, kuten ikää ja nimeä, mutta ei hän vastannut. Hän ei ollut mikään herttainen poika. Kotiovelleni saavuttuamme hän kuitenkin hyvästeli minut.

»Heippa, naapuri», hän sanoi.

»Hei hei, naapuri», minä vastasin.

LIKAINEN POIKA JA hänen äitinsä nukkuvat kolmen patjan päällä. Ne ovat niin kuluneita, että päällekkäin pinottuina ne vastaavat yhtä tavallista joustinpatjaa. Äiti säilyttää vähäisiä vaatteitaan mustissa roskapusseissa ja hänellä on myös reppu täynnä tavaraa, vaikka vielä tähän päivään mennessä en ole nähnyt, mitä sen sisällä on. Hän ei liiku kadunkulmasta mihinkään vaan päivystää siellä ja pyytää rahaa synkällä, monotonisella äänellään. Äidistä en pidä yhtään. Se ei johdu pelkästään siitä, että hän on vastuuton polttaessaan raskaana crackiakin vaarallisempaa *pacoa*, jonka tuhka polttaa paisunutta vatsaa, tai siitä, etten ole koskaan nähnyt hänen olevan ystävällinen lapselleen, likaiselle pojalle. Hänessä on jotain muutakin, joka tekee hänestä luotaantyöntävän. Mainitsin tästä ystävälleni Lalalle, kun hän leikkasi hiukseni kotonaan yhtenä maanantaina, joka sattui olemaan pyhäpäivä. Lala on kampaaja, mutta siitä on aikaa kun hän on viimeksi työskennellyt kampaamossa, koska hän sanoo olevansa allerginen pomoille. Kotikampaamoja pyörittämällä hän tienaa paremmin ja saa olla rauhassa. Lalan asunto soveltuu tosin melko huonosti kampaamokäyttöön. Esimerkiksi kuumaa vettä ei aina tule, koska vedenlämmitin toimii kehnosti, ja joskus kiljun, kun päähäni suihkuua jääkylmää vettä hänen pestessään hiuksiani värjäyksen jälkeen. Lala muljauttaa silmiään ja selittää, että järjestään kaikki putkimiehet huijaavat, joko vetävät välistä tai eivät palaa vaikka lupaavat. Se on varmasti totta.

»Se nainen on hirviö, kultaseni», hän huutaa ja on polttaa päänahkani ikivanhalla kuivaajallaan. Sekin sattuu, kun hän taivuttaa värjättyjä latvoja paksuilla sormillaan. Joskus kauan sitten Lala päätti ryhtyä brasilialaiseksi naiseksi, vaikka syntyessään hänet määritettiin uruguaylaiseksi mieheksi. Nykyään hän on kulmakunnan paras transkampaaja eikä hän myy enää itseään; portugalin nuotti auttoi häntä vokottelemaan miehiä silloin kun hän oli vielä katuhutsu, mutta enää sekakielessä ei ole mitään mieltä. Itse hän on siihen niin tottunut että puhuu välillä puhelimesta portugalia, ja menettäessään pahanpäiväisesti malttinsa hän kohottaa kädet kohti taivasta ja anelee portugaliksi suojelushengeltään Pomba Giralta kostoja tai armoa. Lala on pystyttänyt henkilökohtaiselle *exúlleen* pienen alttarin olohuonekamppaamonsa nurkkaan tietokoneen viereen; kone on aina päällä ja ruudulla jokin chattilinja auki.

»Sinunkin mielestäsi nainen on siis hirviö.»

»Saan siitä muijasta kylmiä väreitä, *mami*. Kirottu se on, tai jotain.»

»Miten niin?»

»Siten niin, muruseni, että kulmilla puhutaan että hän tekee rahasta mitä vain, käy jopa noitakokouksissa.»

»Älä viitsi, Lala, missä noitakokouksissa muka? Ei täällä mitään noitaa ole. Älä usko kaikkea mitä sinulle kerrotaan.»

Hän veti minua tukasta. Vaikka epäilin hänen tehneen niin tahallaan, hän pyysi anteeksi. Tahallista oli.

»Mistä muka tiedät, mitä täällä *oikeasti* tapahtuu? Toki asut täällä, mutta tupsahdit näille kulmille ihan eri planeetalta, *mamita*.»

Lala on osittain oikeassa, vaikka minua häiritseekin että hän sanoo sen ääneen. Minua häiritsee, että hän osoittaa niin suoraan paikkani, myöntää pitävänsä minua keskiluokkaisena naisena, joka kuvittelee olevansa radikaali, koska päätti muuttaa Buenos Airesin vaarallisimpaan kaupunginosaan. Huokaan.

»Olet oikeassa, Lala. Halusin vain sanoa, että hän asuu minua vastapäätä eikä liiku koskaan patjaltaan.»

»Teet pitkää päivää etkä voi tietää mitä se puuhaa, kun olet töissä. Tai yöllä. Näillä kulmilla ihmiset on tosi... mikä se sana on? Kun et ehdi edes huomata ja sinut on jo put-sattu.»

»Salavihkaisia?»

»Naulan kantaan. Sellainen sanavarasto että kateeksi käy, vai mitä sanot, Sarita? Fiksu likka.»

Sarita on odottanut ainakin vartin, että Lala saisi käsitelyni loppuun, mutta ei se näytä häntä haittaavan. Hän selailee muotilehtiä. Sarita on nuori transnainen, joka myy itseään Solískadulla ja on häikäisevä ilmestys.

»Kerro se juttu, Sarita, kerro mitä äsken kerroit minulle.»

Mutta Sarita mutristaa suutaan kuin mykkäelokuvien diiva, eikä häntä selvästikään huvita kertoa minulle yhtään mitään. Parempi niin. Mieluummin olen kuulematta kul-

makunnan kauhutarinoita, jotka ovat yhtä epäuskottavia kuin uskottaviakin, eivätkä ne minua pelota – päiväsaikaan ainakaan. Mutta aina välillä, kun yritän saada rästiin jääneet työt pakettiin ja valvon hiljaisessa talossa pimeään tultua, sillä silloin pystyn parhaiten keskittymään, mieleeni pulpahtavat tarinat, joita näillä kulmilla kuiskitaan. Silloin varmistan, että kaikki ovet ovat varmasti kiinni, myös parvekkeen ovi. Toisinaan jään katselemaan kadulle ja tuijotan etenkin sitä kulmaa, jossa likainen poika ja hänen äitinsä nukkuvat liikkumattomina kuin nimettömät vainajat.

ERÄÄNÄ ILTANA OVIKELLO soi juuri kun olin saanut illallisen syötyä. Ajankohta oli outo: ei kukaan tule käymään niin myöhään. Paitsi korkeintaan Lala, kun hänelle tulee yksinäinen olo; silloin valvomme yhdessä viskiä siemaillen, *rancheroita* eli melankolisia meksikolaisballadeja kuunnellen. Kun kurkistin ikkunasta tarkastaakseni, kuka ovella oli – kukaan ei näillä kulmilla avaa saman tien, jos ovikello soi puolenyön aikoihin – näin alhaalla likaisen pojan. Ryntäsin hakemaan avaimia ja päästin hänet sisään. Hän oli itkenyt; huomasin sen kyynelvanoista, jotka erotuivat vaaleampina rantuina muuten sottailla kasvoilla. Poika juoksi sisälle mutta pysähtyi ennen ruokasalin ovea, aivan kuin lupaa odottaen. Tai kuin häntä olisi pelottanut jatkaa pidemmälle.

»Mikä hätänä?» kysyin häneltä.

»Äiti ei ole tullut takaisin», poika vastasi.

Ääni ei kuulostanut enää yhtä käheältä, muttei myöskään viisivuotiaan pojan ääneltä.

»Jättikö hän sinut yksin?»

Poika nyökkäsi.

»Pelottaako sinua?»

»Ei kun nälättää», hän totesi. Kyllä häntä pelottikin, mutta hän oli jo niin paatunut ettei myöntäisi sitä tuntemattomalle, eikä varsinkaan sellaiselle tuntemattomalle, jolla oli iso, kaunis koti aivan hänen turvatonta ulkomajoitustaan vastapäätä.

»Vai sillä tavalla», minä sanoin. »Käy peremmälle.»

Likainen poika oli avojaloin. Kun olin nähnyt hänet viimeksi, hänellä oli ollut melko uudennäköiset lenkkarit. Oliko hän riisunut ne, koska oli niin kuuma? Vai oliko joku varastanut ne yön aikana? En halunnut kysyä kengistä. Istutin hänet keittiön tuolille ja lämmitin uunissa riisiä ja kanaa. Ruoan lämmitessä leikkasin hänelle siivun hyvää kotitekoista leipää ja levitin päälle tuorejuustoa. Likainen poika söi ja katsoi minua rauhallisesti silmiin, hyvin totisena. Hän oli nälkäinen mutta ei nälkiintynyt.

»Minne äitisi lähti?»

Poika kohautti olkiaan.

»Käykö hän useinkin jossain?»

Taas hän kohautti olkiaan. Mieleni teki ravistella häntä, mutta minua alkoi välittömästi hävettää. Lapsi tarvitsi apuani, ei hänen tehtävänään ollut tyydyttää sairaalloista uteliaisuuttani. Jokin hänen vaiteliaisuudessaan kuitenkin

»Enriquez valaisee argentiinalaisen kirjallisuuden pimeimmän alueen salamaniskuin.»

La Nación

Naisia, jotka sytyttävät itsensä tuleen
protestina lähisuhdeväkivaltaa vastaan.

Pohjoisargentiinalaista taikauskoa.

»Likaisen sodan» aikaisia katoamistapauksia.
Särkyneitä sydämiä, ihastuksia ja myötätuntoa.

Mitä liekit meiltä veivät on poliittisen historian
ja pop-kulttuurin läpikutkema sukupolvikirjallisuutta.

Väkevät, trillerimäiset tarinat jäävät
kummittelemaan lukijansa mieleen pitkäksi aikaa.

Mariana Enriquez (s. 1973 Buenos Aires, Argentiina)
on journalisti ja kirjailija, joka kirjoitti esikoisromaaninsa
teini-ikäisenä ja nauttii kulttimainetta ympäri maailmaa.
Mitä liekit meiltä veivät on myyty 25 maahan ja se oli
bestseller espanjankielisessä maailmassa. Enriquez on
voittanut Premio Ciutat de Barcelona, Premio Herralde
ja Premio Estado Crítico -palkinnot. Hänen tuotantoonsa
kuuluu novelleja, romaaneja ja asiaproosaa, muun muassa
matkaopas maailman hautausmaille. Häntä on nimitetty
mm. »goottilaiseksi realismin kuningattareksi».

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-9510-51175-6

KIRJAILIJAN KUVA Nora Lezano
KANSI Anna Morrison
KANEN KUVA plainpicture/
Gabrielle Duplantier